

Limburg kleurt zó geel door omstreden glyfosaatvelden dat je het vanuit de ruimte kunt zien, en scholen en natuurgebieden liggen er pal naast. 23 november 2024

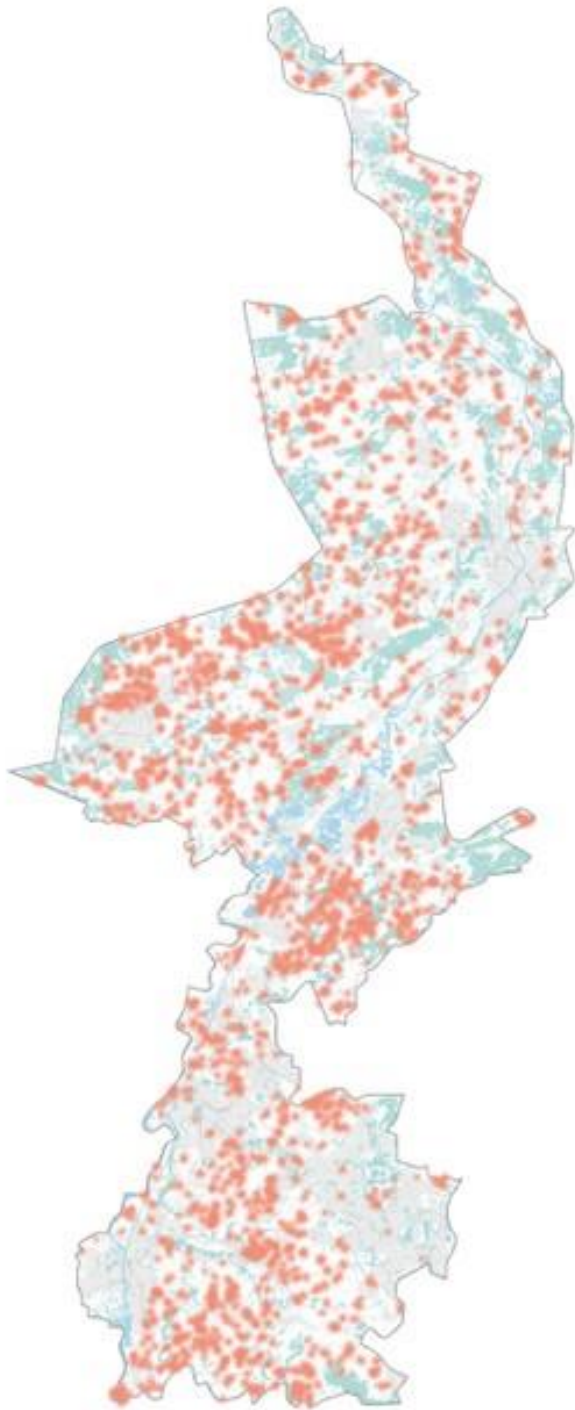
Glyfosaat zorgt ervoor dat velden geel kleuren. — © ANP / Rob Engelaar
Maastricht -

Tweeduizend glyfosaatvelden zijn vanuit de ruimte te zien in Limburg. Ruim 137.000 Limburgers wonen naast zo'n akker. Dat blijkt uit onderzoek naar satellietbeelden van 'Follow the Money' en 'De Limburger'. De gele velden die zijn bespoten met de omstreden en mogelijk ziekmakende onkruidverdelger liggen tevens dicht bij natuurgebieden, wateren en basisscholen.

Vincent Janssen

Elk jaar, rond februari en maart, kleurt het buiten plotseling geel. Dan bespuiten sommige boeren hun akkers en weilanden met glyfosaat. Binnen een week of twee sterven daar de planten, vooral onkruid. Precies het doel van dit goedje, ook wel bekend als Roundup. Het scheelt de boer een hoop gespit. Nu maakt hij eenvoudig plaats voor de nieuwe gewassen. Glyfosaat is dan ook een van 's werelds meestgebruikte onkruidverdelgers. Geen enkel middel is zo effectief. Maar precies dat maakt het omstreden. De biodiversiteit en de waterkwaliteit hebben eronder te lijden. Ook zijn er verbanden gelegd tussen het spul en de kans op Parkinson en kanker. Ondanks adviezen van gezondheidsinstanties is het spuiten van glyfosaat nooit in kaart gebracht.

Toch is dit te achterhalen.

Het model berekent dat deze velden (oranje gekleurd) in 2020 bespoten zijn met glyphosaat. — © Follow the Money/De Limburger

137.000 Limburgers

Van de dalen bij Epen en Valkenburg en de akkers rondom Montfort en Weert helemaal tot aan de Mookerheide: de 1921 velden met glyphosaat zijn verspreid door heel Limburg. Dat blijkt uit onderzoek van *Follow the Money (FTM)* met verschillende regionale media, waaronder *De Limburger*. Met behulp van satellietbeelden wordt het glyphosaatgebruik – in een onbewolkt voorjaar van 2020 – onthuld (zie kader).

Limburg is een van de koplopers. Door de zandgronden groeit er relatief veel onkruid. In het zuiden van de provincie is ploegen (een alternatief voor spuiten) niet toegestaan wegens erosiegevaar op de hellingen. Alleen in de grote steden wordt nauwelijks gespoten. In 2020 werden in totaal 4675 hectare in Limburg besproeid met Roundup. Dat betekent dat 137.000 Limburgers op maximaal 250 meter afstand wonen van zo'n veld. Volgens metingen van het RIVM is de concentratie gif op die afstand nog altijd hoog.

Hoe komt dit onderzoek tot stand?

Deze publicatie maakt deel uit van een onderzoek naar het gebruik van glyfosaat in Nederland. Het project is geïnitieerd door 'Follow the Money', in samenwerking met 'De Limburger' en zes andere onderzoekspartners, die zich ieder verdiept hebben in hun eigen regio. 'FTM' heeft een model gemaakt dat berekent welke velden hoogstwaarschijnlijk met glyfosaat zijn bespoten. Dit is namelijk te zien op satellietbeelden. Kleurt een veld geleidelijk geel, dan is het waarschijnlijk bespoten. Kleurt een veld abrupt geel, dan is het bijvoorbeeld uitgedroogd. Het model is voor 81 procent accuraat: dat betekent dat het algoritme in vier van de vijf gevallen correct aanwijst dat er op een plek glyfosaat gespoten werd in 2020. In dat jaar was er weinig bewolking, waardoor de velden zichtbaar zijn op de beelden. Het model is vooral bedoeld om de spreiding van glyfosaat te duiden, niet om individuele velden te identificeren. Het model is voorgelegd aan wetenschappers en landbouwkundigen. De beelden zijn vergeleken met kaarten van natuurgebieden, scholen en speeltuinen. De volledige verantwoording is te vinden op de [website](#) van 'FTM'.

Huisstof

En daarbuiten? De wetenschap is er nog niet over uit hoe ver glyfosaat reikt. Violette Geissen, hoogleraar aan de Wageningen Universiteit (WUR), is niet verbaasd over de bevindingen van dit onderzoek, maar plaatst een belangrijke kanttekening: „Als glyfosaat uit de spuit komt, wordt een deel met de wind meegenomen. Dat daalt grotendeels binnen 250 meter neer. Maar vervolgens kan een nieuwe windvlaag het nog verder meevoeren. Daarnaast kan het zich binden aan fijne bodemdeeltjes en huisstof dat via hogere luchtlagen overal terecht kan komen.”

Hoewel het gebruik van glyfosaat historisch gezien langzaam afneemt, werd in 2022 nog vrijwel evenveel van het middel verkocht als in 2020. De helft daarvan wordt door akkerbouwers ingezet, schrijven onderzoekers van de WUR. De andere helft door onder andere veehouders en tuinbouwers. Daarnaast blijft glyfosaat vaak nog lange tijd in de bodem zitten, zelfs als boeren gestopt zijn met spuiten.

Hierboven zie je de vergelijking door glyfosaat vanuit de ruimte (bron: Follow the Money).

Basisscholen

De verspreiding van glyfosaat baart wetenschappers zorgen. Zij vermoeden al lange tijd dat er verband is met allerlei ziektes, zoals Parkinson (zie kader). Glyfosaat is ook mogelijk kankerverwekkend, al is daar nog veel discussie over. Het moederbedrijf achter Roundup, Bayer, treft al voor miljarden dollars aan schikkingen met kankerpatiënten in de VS.

Vooraf kinderen blijken gevoelig te zijn voor gewasbeschermingsmiddelen, schrijft Unicef. De satellietbeelden tonen dat in Limburg 22 basisscholen en 51 speeltuinen binnen de grens van 250 meter van een glyfosaatveld lagen in 2020. Dat beeld sluit aan bij eerdere studies. Daaruit blijkt bijvoorbeeld dat een op de twaalf Nederlandse kinderen blootgesteld wordt aan vervuiling door bijvoorbeeld pesticiden. Over de werkelijke gezondheidsrisico's daarvan is echter het laatste woord nog niet gezegd, daar is meer onderzoek voor nodig.

De vergelijking door glyfosaat verloopt anders dan vergelijking door verdroging. — © Getty Images

De relatie tussen glyfosaat en parkinson

Wetenschappers vinden steeds meer aanwijzingen dat glyfosaat een mogelijke oorzaak is van parkinson. Dit bewijs is niet doorslaggevend, maar wel voldoende om bezorgd te zijn, stellen artsen. Hoogleraar neurologie Bas Bloem zei vorig jaar tegen [De Limburger](#) dat hij in zijn nieuwe studie zag dat het aantal Nederlanders met parkinson met 30 procent steeg in tien jaar tijd. Vooral boeren en tuinders lopen een verhoogd risico, blijkt uit recente studies. Zo wordt parkinson in Frankrijk al gezien als een beroepsziekte bij boeren. Op Europees niveau is er echter weinig aandacht voor dit soort gevolgen bij het verlenen van vergunningen voor landbouwgif.

Luie wormen

Hetzelfde geldt voor de gevolgen voor het water uit onze kranen. Drinkwaterbedrijven waarschuwen al geruime tijd dat bestrijdingsmiddelen de watervoorziening kunnen bedreigen. Eerder onderzoek van het RIVM toonde aan dat de helft van de grondwaterbeschermingsgebieden (GWB) in Nederland sporen van landbouwgif bevat. Het onderzoek van *FTM* en *De Limburger* suggereert dat in veertien van de achttien Limburgse GWB's in 2020 gespoten werd.

Hoewel de schade voor de mens nog onderwerp van discussie is, is de schade voor de natuur al aangetoond. Bijen kunnen zich minder goed oriënteren, wilgen en schimmels hebben moeite met groeien, wormen worden lui: glyfosaat blijkt funest. De satellietbeelden laten nu zien dat 20 beschermde Natura 2000-gebieden en 45 natuurwateren in Limburg vlak naast of in bespoten velden liggen.

En liefst 236 glyfosaatvelden bevinden zich binnen 250 meter van een natuurgebied, meer dan in welke andere provincie ook. Zoals bij de Tengelroyse beek in het Leudal. Dat natuurgebied werd in 2020 omringd door verschillende bespoten velden. De provincie Limburg is op de hoogte van de gevaren van glyfosaat voor de natuur, bijvoorbeeld bij het Bunderbos in Bunde en het

Kloosterbosch in Valkenburg. Vorig jaar schreef zij nog dat 'het gebruik van glyfosaat inderdaad in schril contrast staat met het behoud van biodiversiteit'.

In veel gevallen liggen glyfosaatvelden vlak naast bebouwing. — © ANP / Rob Engelaar

Alternatieven

Uiterlijk in 2027 moeten alle natuurwateren van de Europese Unie in orde zijn. Nu voldoet nog geen enkele Limburgse plas of rivier aan de (chemische) normen. Of de doelen gehaald worden, is zeer de vraag. De Europese Commissie heeft de vergunning voor glyfosaat onlangs nog met tien jaar verlengd. Minister Femke Wiersma (Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, BBB) beraadt zich nog over de vraag of Nederland eerder gaat stoppen met het gebruik van het middel, een belofte van het vorige kabinet. Volgende week komt dit aan bod tijdens een Kamerdebat.

Inmiddels zoeken de landbouwsector en de farmaceutische industrie naar alternatieven. Al zeggen zij dat veel van die middelen en technieken duurder of nog schadelijker zijn dan glyfosaat. Afgelopen vrijdag stuurde de WUR een nieuw rapport naar de Tweede Kamer, waarin de kanttekening wordt gemaakt dat 'de inzet van glyfosaat in veel gevallen niet noodzakelijk' is.

Glyfosaat kan nog lang in de bodem blijven. – © Getty Images

Illusie

De meningen zijn intussen verdeeld over hoe je met dat 'kwaad' omgaat tot er een werkbaar alternatief of verbod is. Stop je nu al uit voorzorg, denkende aan de mogelijke gezondheidsrisico's? Of blijf je spuiten tot er sluitend bewijs is, om de voedselproductie en opbrengsten te beschermen?

Hoe dan ook: op dit moment zul je volgens hoogleraar Geissen inmiddels in iedere stofzuigerzak bestrijdingsmiddelen aantreffen. „Zolang de huidige vorm van intensieve landbouw blijft bestaan, hoef je niet de illusie te hebben dat je natuurgebieden of kinderen kunt beschermen. Daar is Nederland simpelweg te klein voor.”

Lees ook: [Op Limburgse akkers liggen miljoenen mini-suikerfabrieken klaar voor de oogst: suikerbiet is niet mooiste gewas, wel meest veelzijdige](#)

Hoe zit het met de rest van Nederland?

In heel Nederland werden in 2020 volgens het *FTM*-model 14.154 akkers bespoten met glyfosaat. Dat is opgeteld 42.000 hectare grond, een gebied dat vijf keer zo groot is als Terschelling. In totaal wonen 669.000 Nederlanders binnen 250 meter van zo'n veld en 4,3 miljoen landgenoten binnen een kilometer. Van de 162 Natura 2000-gebieden wordt er bij 36 in het natuurgebied zelf gespoten, bij 96 vlak ernaast. Sinds 2020 verbieden acht provincies het spuiten van glyfosaat op grond die boeren van de provincie pachten. Dit is goed voor 5,2 procent van de akkers in dit onderzoek. Limburg hoort niet bij deze provincies. In een reactie laat de provincie Limburg weten dat op „reguliere landbouwgronden bodemherbiciden worden toegepast”. Ook op de pachtgrond van Staatsbosbeheer geldt al langer een verbod.

